

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/104605,Ochotnicy-polscy-z-Ameryki-Wklad-Zwiazku-Sokolow-Polskich.html>

Członkowie Sokolstwa podczas ćwiczeń wojskowych, lata I wojny światowej (fot. z zasobu IPN)

ARTYKUŁ

Ochotnicy polscy z Ameryki. Wkład Związku Sokołów Polskich

OKRES HISTORYCZNY

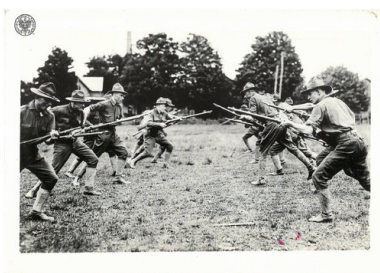
(1863-1918) Ku Niepodległej

Autor: KRZYSZTOF PAWLUCZUK 21.12.2023

Związek Sokołów Polskich w Ameryce w czasie trwania I wojny światowej położył wielkie zasługi dla stworzenia i przeszkolenia w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie oddziałów polskich ochotników, które przez kilka lat walczyły w

Europie o odzyskanie i utrzymanie przez Polskę niepodległości.

Przebieg I wojny światowej, a zwłaszcza jej decydująca faza (1917–1918), przyniosły pozytywne zmiany w postrzeganiu sprawy polskiej na arenie międzynarodowej. Przystąpienie Stanów Zjednoczonych do wojny, a następnie upadek caratu stworzyły zupełnie nową sytuację geopolityczną, a co za tym idzie dały możliwość podjęcia konkretnych działań na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości. Przyczyniły się m.in. do utworzenia Armii Polskiej we Francji, która wzięła udział w walce z Niemcami.

**Szkolenie bojowe Sokołów -
walka na bagnety. Cambridge
Springs w stanie Pensylwania,
1914 r. (fot. z zasobu IPN)**

Militaryzacja

Związek Sokołów Polskich w Ameryce już kilka lat wcześniej, w okresie poprzedzającym wybuch I wojny światowej, jako pierwsza polska organizacja w USA podjął intensywną militaryzację swoich szeregów, przeprowadzając kursy wojskowo-gimnastyczne pod przewodnictwem oficerów rezerwy armii austro-węgierskiej (m.in. Witolda Ścibora-Rylskiego i Jana Bartmańskiego) oraz tworząc jednolicie umundurowane i uzbrojone Drużyny Bojowe.

Związek Sokołów Polskich w Ameryce w okresie poprzedzającym wybuch I wojny światowej, jako pierwsza polska organizacja w

USA podjął intensywną militaryzację swoich szeregów.

Ponadto przewidując możliwy udział swoich członków w nadchodzącej wojnie, organizował kursy sanitarne dla Sokolic. W Drużynach Bojowych przeszkolono blisko 7 tys. Sokołów. Proces militaryzacji miał bezpośrednie przełożenie na znaczący wzrost liczby członków Sokolstwa, która w tym okresie uległa niemal podwojeniu.

Sokolstwo utworzyło Szkołę Podchorążych w Cambridge Springs w Pensylwanii, mającą kształcić przyszłych oficerów i podoficerów. W ciągu siedmiu miesięcy funkcjonowania szkołę ukończyło 389 podchorążych, którzy stali się trzonem polskich oddziałów wojskowych formowanych od października 1917 roku w Kanadzie.

Po przystąpieniu Stanów Zjednoczonych do wojny nie było już problemu z legalnymi wyjazdami Sokołów na kolejne kursy oficerskie, które przeniesione zostały do bazy armii kanadyjskiej Camp Borden.

Ze względu na brak kadr instruktorskich kierownictwo Sokolstwa porozumiało się z władzami wojskowymi Kanady, które zgodziły się na uruchomienie w Toronto tajnego kursu oficerskiego dla grupy polskich Sokołów ze Stanów Zjednoczonych. Intensywne szkolenie, trwające od stycznia do maja 1917 roku, ukończyło 17 podchorążych.

Po przystąpieniu Stanów Zjednoczonych do wojny w kwietniu 1917 roku nie było już problemu z legalnymi wyjazdami Sokołów na kolejne kursy oficerskie, które z Toronto przeniesione zostały do bazy armii kanadyjskiej Camp Borden.

**Uczestnicy sokolego kursu
wojskowego w Cambridge
Springs w stanie Pensylwania,
1914 r. (fot. z zasobu IPN)**

Armia z za morza

Po ogłoszeniu przez prezydenta Republiki Francuskiej Raymonda Poincaré, 4 czerwca 1917 roku, dekretu o utworzeniu Armii Polskiej we Francji, w Chicago pod egidą Wydziału Narodowego Polskiego powstała Komisja Wojskowa, w skład której wszedł m.in. prezes Sokolstwa dr Teofil Starzyński. Zajęła się ona przygotowaniem na terenie Stanów Zjednoczonych i Kanady rekrutacji do Armii Polskiej we Francji.

Witold Ścibor-Rylski, instruktor

**wojskowy i twórca drużyn
bojowych Sokolstwa, lata I wojny
światowej (fot. z zasobu IPN)**

**Jan Bartmański, naczelnik
Związku Sokółów Polskich w
Ameryce i organizator kursów
wojskowych, lata I wojny
światowej (fot. z zasobu IPN)**

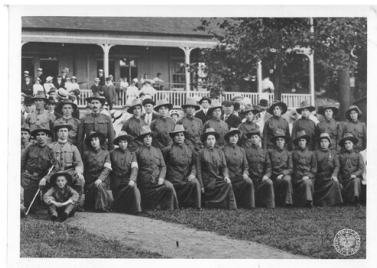
To właśnie polskie Sokolstwo wzięło na siebie największy ciężar akcji werbunkowej w terenie. W 46 ośrodkach rekrutacyjnych na terenie USA i Kanady, od października 1917 do lutego 1919 roku, zarejestrowano 38 tys. ochotników. Do odbycia służby wojskowej zakwalifikowano ponad 22 tys. osób.

W 46 ośrodkach rekrutacyjnych na terenie
USA i Kanady, od października 1917 do lutego
1919 roku, zarejestrowano 38 tys.
ochotników. Do odbycia służby wojskowej
zakwalifikowano ponad 22 tys. osób.

Zakwalifikowanych ochotników wysyłano grupami do treningowego Obozu im. Tadeusza Kościuszki w miejscowości Niagara-on-the-Lake w Kanadzie. Stamtąd zaś, po dwumiesięcznym szkoleniu, sukcesywnie przetrzucano ich do Armii Polskiej we Francji.

Z powodu przepełnienia w obozie, w listopadzie 1917 roku część ochotników przetransportowano do tymczasowego obozu w St. John's, w prowincji Quebec, oraz do starego amerykańskiego obozu wojskowego w Fort Niagara, leżącego już po stronie USA.

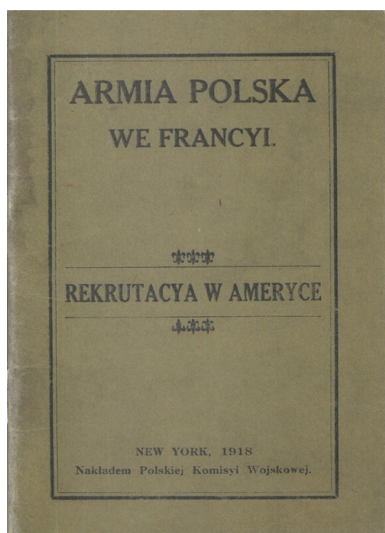
W okresie funkcjonowania dwóch obozów w Kanadzie (Niagara-on-the-Lake oraz St. John's) i jednego w Stanach Zjednoczonych (Fort Niagara) przeszło przez nie 22395 ochotników. Ostatecznie do Armii Polskiej we Francji wysłano 20720 ochotników, w tym około 6 tysięcy członków Związku Sokołów Polskich w Ameryce!

Umundurowane Sokolice podczas Zlotu V Okręgu Związku Sokołów Polskich w Ameryce. Meriden w stanie Connecticut, 1915 r. (fot. z zasobu IPN)

Było to wydarzenie bez precedensu w historii Stanów Zjednoczonych i Kanady, żadna bowiem inna grupa narodowa zamieszkująca te dwa wielkie kraje nie zdobyła się na podobny wyczyn.

Pierwszy transport 1200 polskich ochotników z Ameryki, po blisko dwutygodniowej podróży morskiej z Nowego Jorku, przybył do francuskiego portu w Bordeaux 28 grudnia 1917 roku.

Strona tytułowa regulaminu rekrutacji w Ameryce do Armii Polskiej we Francji, 1918 r. (z zasobu IPN)

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ